

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie

WIELOLETNI ŁOWIECKI PLAN HODOWLANY

REJON HODOWLANY NR 2

2017 – 2027 r.

WARSZAWA 2017 r.

WIELOLETNI ŁOWIECKI PLAN HODOWLANY

REJON HODOWLANY NR 2

na okres od 1 kwietnia 2017r. do 31 marca 2027r.

Koordynator rejonu:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Łochów

Bogusław Piątek

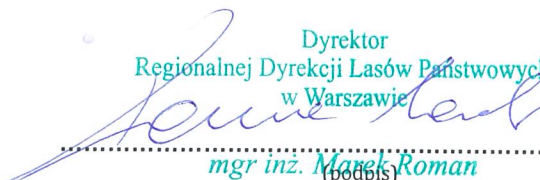

CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Data sporządzenia planu: 31 marca 2017 r.

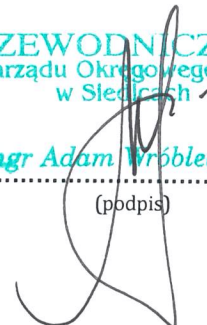
2. Sporządzający plan:

Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie

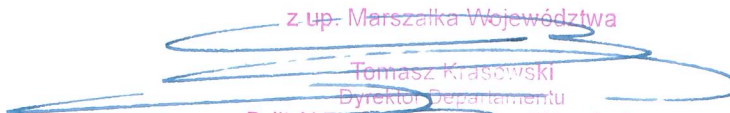
Dyrektor
Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Warszawie

mgr inż. Marek Roman
(podpis)

3. Uzgadniający:

Polski Związek Łowiecki: Zarząd Okręgowy w Siedlcach

PRZEWODNICZĄCY
Zarządu Okręgowego PZŁ
w Siedlcach

mgr Adam Wróblewski
(podpis)

Marszałek Województwa Mazowieckiego

z up. Marszałka Województwa

Tomasz Krasowski
Dyrektor Departamentu
Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa
(podpis)

(pieczęć urzędowa)

SPIS TREŚCI

1. DANE DOTYCZĄCE REJONU HODOWLANEGO

- 1.1. Mapa rejonu hodowlanego
- 1.2. Opis rejonu
- 1.3. Gatunki zwierząt łownych występujących w rejonie
- 1.4. Opis struktury wiekowej i płciowej zwierzyny grubej
  - 1.4.1. Łoś (*Alces alces*)
  - 1.4.2. Jeleń (*Cervus elaphus*)
  - 1.4.3. Sarna (*Capreolus capreolus*)
  - 1.4.4. Daniel (*Dama dama*)
  - 1.4.5. Dzik (*Sus scrofa*)
- 1.5. Gatunki występujących drapieżników

2. DANE SZCZEGÓŁOWE

- 2.1. Kategorie obwodów wchodzących w skład rejonu
- 2.2. Zasady gospodarowania zwierzyną
- 2.3. Wytyczne dotyczące gospodarowania, liczebność i zagęszczenie aktualne oraz docelowe występujących gatunków zwierzyny grubej
  - 2.3.1. Łoś (*Alces alces*)
  - 2.3.2. Jeleń (*Cervus elaphus*)
  - 2.3.3. Sarna (*Capreolus capreolus*)
  - 2.3.4. Daniel (*Dama dama*)
  - 2.3.5. Dzik (*Sus scrofa*)
- 2.4. Wytyczne dotyczące gospodarowania, liczebność i zagęszczenie głównych gatunków zwierzyny drobnej
  - 2.4.1. Zając (*Lepus europaeus*)
  - 2.4.2. Kuropatwa (*Perdix perdix*)
- 2.5. Stan zagospodarowania rejonu hodowlanego
- 2.6. Rodzaje i opis rozmiaru kłusownictwa
- 2.7. Zadania w zakresie zagospodarowania obwodów łowieckich na okres obowiązywania planu

3. LITERATURA

1. DANE DOTYCZĄCE REJONU HODOWLANEGO

1.1. Mapa rejonu hodowlanego

1.2. Opis rejonu hodowlanego

Nadleśnictwo Łochów:

Lp.	Województwo	Nadleśnictwo	Numer obwodu	Powierzchnia obwodu	% pow. leśnej	Kategoria
1	2	3	4	5	6	7
1	mazowieckie	Łochów	192	7360	18	polny
2	mazowieckie	Łochów	211	4647	40	leśny
3	mazowieckie	Łochów	226	7214	49	leśny
4	mazowieckie	Łochów	227	8091	44	leśny
5	mazowieckie	Łochów	242	5414	31	polny
6	mazowieckie	Łochów	254	7293	51	leśny
7	mazowieckie	Łochów	255	5735	21	polny
8	mazowieckie	Łochów	257	3380	43	leśny
9	mazowieckie	Łochów	267	5507	24	polny
10	mazowieckie	Łochów	269	3721	16	polny
11	mazowieckie	Łochów	270	6150	22	polny
12	mazowieckie	Łochów	291	7770	21	polny
13	mazowieckie	Łochów	292	4853	13	polny
14	mazowieckie	Łochów	309	6197	21	polny
15	mazowieckie	Łochów	310	4360	42	leśny
16	mazowieckie	Łochów	328	5506	30	polny
17	mazowieckie	Łochów	329	4427	6	polny
18	mazowieckie	Łochów	331	4705	53	leśny
Razem (ilość obwodów, pow., % pow. leśnej w nadleśnictwie)			18	102330	30	

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3	4	5	6	7
1	mazowieckie	Sokołów	190	5546	40	leśny
2	mazowieckie	Sokołów	191	6088	16	polny
3	mazowieckie	Sokołów	210	4950	43	leśny
4	mazowieckie	Sokołów	222	5600	10	polny
5	mazowieckie	Sokołów	223	5788	26	polny
6	mazowieckie	Sokołów	224	5676	27	polny
7	mazowieckie	Sokołów	225	4423	49	leśny
8	mazowieckie	Sokołów	239	5307	25	polny
9	mazowieckie	Sokołów	240	5502	25	polny
10	mazowieckie	Sokołów	241	6388	22	polny
11	mazowieckie	Sokołów	253	4547	30	polny
12	mazowieckie	Sokołów	266	7714	18	polny
13	mazowieckie	Sokołów	288	5595	14	polny
14	mazowieckie	Sokołów	290	5243	43	leśny
15	mazowieckie	Sokołów	305	7780	20	polny
16	mazowieckie	Sokołów	306	8238	10	polny
17	mazowieckie	Sokołów	307	3980	13	polny
18	mazowieckie	Sokołów	325	6724	18	polny
19	mazowieckie	Sokołów	326	5435	10	polny
Razem (ilość obwodów, pow. rejonu, % pow. leśnej w nadleśnictwie)			19	110524	24	

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
1	mazowieckie	Drewnica	243	5160	74	leśny
2	mazowieckie	Drewnica	258	4865	31	polny
3	mazowieckie	Drewnica	271	5366	12	polny
4	mazowieckie	Drewnica	272	5530	23	polny
5	mazowieckie	Drewnica	273	6762	18	polny
6	mazowieckie	Drewnica	293	6211	12	polny
7	mazowieckie	Drewnica	311	3701	26	polny
8	mazowieckie	Drewnica	312	4149	23	polny
9	mazowieckie	Drewnica	313	4971	16	polny
Razem (ilość obwodów, pow., % pow. leśnej w nadleśnictwie)			9	46715	26	

Rejon nr 2:

1	2	3	5	6
1	mazowieckie	Łochów	102330	30
2	mazowieckie	Sokołów	110524	24
3	mazowieckie	Drewnica	46715	26
	Ogółem rejon hodowlany		259569	26

1.3. GATUNKI ZWIERZĄT ŁOWNYCH WYSTĘPUJĄCYCH W REJONIE

Gatunki występujących drapieżników zawiera tabela nr 1.5.

Nadleśnictwo Łochów: sarna, dzik, zając, bażant, kuropatwa, gołąb grzywacz, kaczka krzyżówka.

Pozostałe gatunki zwierząt łownych występujące tylko w niektórych obwodach.

Lp.	Numer obwodu łowieckiego	Pozostałe gatunki zwierzyny
1	2	3
1	192, 211, 226, 227, 242, 254, 257, 267, 270, 291, 309, 328, 331	Łoś
2	192, 211, 226, 227, 242, 254, 328	Jeleń
3	226, 328	Piżmak
4	226, 328, 331	Daniel

Nadleśnictwo Sokołów: jelenie, sarny, dziki, zające, piżmaki, bażanty, kuropatwy, dzikie kaczki, grzywacze, łyski, słonki.

Pozostałe gatunki zwierząt łownych występujące tylko w niektórych obwodach.

1	2	3
1	325	Daniel

Nadleśnictwo Drewnica: łosie, sarny, dziki, zające, bażanty, kuropatwy.

Pozostałe gatunki zwierząt łownych występujące tylko w niektórych obwodach.

Lp.	Numer obwodu łowieckiego	Pozostałe gatunki zwierzyny
1	2	3
1	243, 258	Jelenie
2	273, 311, 312	Daniel

1.4. OPIS STRUKTURY WIEKOWEJ I PŁCIOWEJ ZWIERZINY GRUBEJ

- struktura wiekowa i płciowa zwierzyny grubej
- średnia waga tusz zwierzyny grubej
- średnia waga trofeów zwierzyny
(wg. pozyskania w 3 sezonach 2013/2014; 2014/2015; 2015/2016).

1.4.1. ŁOŚ**Nadleśnictwo Łochów:**

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego												Średnia	
		192	211	226	227	242	254	255	267	270	291	309	328		331
Liczebność (liczba os.)	Byki	2	4	7	5	1	10	-	1	1	1	1	4	5	2
	Kłepy	4	4	7	7	1	14	-	2	2	1	2	5	9	3
Struktura płci		1:2	1:1	1:1	1:1,4	1:1	1:1,4	-	1:2	1:2	1:1	1:2	1:1,25	1:1,8	1:1,4

Nadleśnictwo Sokołów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego															Średnia				
		190	191	210	222	223	224	225	239	240	241	253	266	288	290	305		306	307	325	326
Liczebność (liczba os.)	Byki	6	2	5	4	4	2	3	4	4	2	1	2	0	1	1	2	1	2	1	2
	Kłepy	4	2	6	4	3	4	6	2	3	2	1	2	0	2	2	2	3	3	3	3
Struktura płci		1:0,67	1:1	1:1,2	1:1	1:0,75	1:2	1:2	1:0,5	1:0,75	1:1	1:1	1:1	-	1:2	1:2	1:1	1:3	1:1,5	1:3	1:1,4

Nadleśnictwo Drewnica:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego					Średnia
		272	293	311	312	313	
Liczebność (liczba os.)	Byki	20	5	2	3	4	7
	Kłepy	24	7	5	6	5	8
Struktura płci		1:1,2	1:1,4	1:2,5	1:2	1:1,25	1:1,2

Rejon nr 2:

Wyszczególnienie		Średnia w N-ctwie Łochów	Średnia w N-ctwie Sokołów	Średnia w N-ctwie Drewnica	Średnia
Liczebność (szt.)	Byki	2	2	8	4
	Kłepy	3	3	10	5
Struktura płci		1:1,4	1:1,4	1:1,2	1:1,3

1.4.2. JELEŃ SZLACHETNY

Nadleśnictwo Łochów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego								Średnia
		192	211	226	227	242	254	331	328	
Liczebność (liczba os.)	Byki	13	6	14	6	2	5	3	5	7
	Łanie	19	9	15	12	3	6	4	8	9
Struktura płci		1:1,46	1:1,5	1:1,07	1:2	1:1,5	1:1,2	1:1,33	1:1,6	1:1,4
Średnia waga tusz (kg)	Byki	130	104,5	139,7	115	0	128	0	95	119
	Łanie	85	79,5	77,75	79	0	64	0	73	76
Masa trofeów [kg]		2,89	2,83	3,88	2,96	0	4,6	0	0	3,43
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	46,15	50	35,71	50	50	60	50	60	50
	II	30,77	33,33	50	50	50	40	50	40	42
	III	23,08	16,67	14,29	0	0	0	0	0	18

Nadleśnictwo Sokołów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego														Średnia		
		190	191	210	222	223	225	239	240	241	266	288	290	305	306		325	326
Liczebność (liczba os.)	Byki	10	8	13	4	2	12	5	2	3	2	1	3	15	3	4	5	5
	Łanie	19	12	16	5	2	13	4	2	3	2	1	3	22	3	2	5	9
Struktura płci		1:1,9	1:1,5	1:1,2	1:1,3	1:1	1:1,08	1:0,8	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1,46	1:1	1:0,5	1:1	1:1,2
Średnia waga tusz (kg)	Byki	141	170	133	126	-	132	-	118	-	124	-	-	138	-	-	-	135
	Łanie	77	75	83,7	-	76	57	95	-	-	-	-	-	65	-	-	60	74
Masa trofeów [kg]		3,69	3,38	4,04	5,05	3,75	6,39	6,8	3,36	-	3,32	-	-	3,46	-	-	-	4,24
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	30	25	38,5	50	50	33,3	60	50	33,3	50	100	33,3	46,6	33,3	25	80	46
	II	70	75	46,2	25	50	66,7	40	50	66,7	50	-	66,7	40	66,7	75	20	51
	III	-	-	15,4	25	-	-	-	-	-	-	-	-	13,3	-	-	-	18

Nadleśnictwo Drewnica:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego		Średnia
		243	258	
Liczebność (szt.)	Byki	21	5	13
	Łanie	19	5	12
Struktura płci		1:0,9	1:1	1:0,9
Średnia waga tusz (kg)	Byki	-	-	-
	Łanie	-	-	-
Masa trofeów (kg)		-	-	-
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	48	60	50
	II	28	40	30
	III	24	-	20

Rejon nr 2:

Wyszczególnienie		Średnia w N-ctwie Łochów	Średnia w N-ctwie Sokołów	Średnia w N-ctwie Drewnica	Średnia
Liczebność (szt.)	Byki	7	5	13	8
	Łanie	9	6	12	9
Struktura płci		1:1,4	1:1,2	1 : 0,9	1:1,1
Średnia waga tusz (kg)	Byki	118,7	135	-	127
	Łanie	76,38	74	-	75
Masa trofeów (kg)		3,43	4,24	-	3,84
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	50	46	50	49
	II	43	51	30	41
	III	18	18	20	19

1.4.3. DANIEL**Nadleśnictwo Łochów:**

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego		Średnia
		226	328	
Liczebność (liczba os.)	Byki	0	6	3
	Łanie	2	9	6
Struktura płci		0:2	1:1,5	1:2
Średnia waga tusz (kg)	Byki	-	-	-
	Łanie	-	-	-
Masa trofeów [kg]		-	-	-
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	-	66,67	67
	II	-	33,33	33
	III	-	0	-

Nadleśnictwo Sokołów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego		Średnia
		325		
Liczebność (liczba os.)	Byki	2		2
	Łanie	3		3
Struktura płci		1:1,5		1:1,5
Średnia waga tusz (kg)	Byki	-		-
	Łanie	-		-
Masa trofeów [kg]		-		-
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	50		50
	II	50		50
	III	0		0

Nadleśnictwo Drewnica:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego			Średnia
		312	311	273	
Liczebność (liczba os.)	Byki	8	6	2	5
	Łanie	10	10	6	9
Struktura płci		1:1,25	1:1,6	1:3,0	1:1,8
Średnia waga tusz (kg)	Byki	-	-	-	-
	Łanie	-	-	-	-
Masa trofeów [kg]		-	-	-	-
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	75	50	50	62
	II	25	50	50	38
	III	-	-	-	-

Rejon 2:

Wyszczególnienie		Średnia w N-ctwie Łochów	Średnia w N-ctwie Sokołów	Średnia w N-ctwie Drewnica	Średnia
Liczebność (szt.)	Byki	3	2	5	3
	Łanie	6	3	9	5
Struktura płci		1:2	1:1,5	1:1,8	1:1,6
Średnia waga tusz (kg)	Byki	-	-	-	-
	Łanie	-	-	-	-
Masa trofeów (kg)		-	-	-	-
Struktura wiekowa byków w klasach wieku (%)	I	67	50	62	60
	II	33	50	38	40
	III	-	-	-	-

1.4.4. SARNA**Nadleśnictwo Łochów:**

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego																		Średnia
		192	211	226	227	242	254	255	257	267	269	270	291	292	309	310	328	329	331	
Liczebność (liczba os.)	Kozły	65	56	76	105	48	101	81	40	62	44	46	73	75	52	26	65	20	80	62
	Kozy	97	63	98	120	42	120	109	50	65	48	69	110	86	69	50	90	30	120	80
Struktura płci		1:1,49	1:1,12	1:1,29	1:1,14	1:0,87	1:1,19	1:1,35	1:1,25	1:1,05	1:1,09	1:1,5	1:1,51	1:1,15	1:1,33	1:1,39	1:1,38	1:1,5	1:1,5	1:1,28
Średnia waga tusz (kg)	Kozły	20	18,8	18,3	17	19	19	19,5	17	20	20	14,8	20,3	19,8	20	17,9	19	21,8	19,1	19
	Kozy	19	18,6	18,9	16	17	19	16,5	16	17,5	15	16	17,7	17,3	19	16,6	18	21,9	18,2	17,7
Masa trofeów [kg]		0,318	0,256	0,313	0,319	0,348	0,306	0,391	0,3	0,336	0,362	0,266	0,336	0,32	0,359	0,341	0,322	0,353	0,298	0,325
Struktura wiekowa kozłów w klasach wieku (%)	I	46,15	46,43	36,84	38,1	37,5	40,59	20	65	40,32	40,91	60,87	35,62	33,33	34,62	42,31	30,77	35	40	40
	II	53,85	53,57	63,16	61,9	62,5	59,41	80	34	59,68	59,01	39,13	64,38	66,67	65,38	57,69	69,23	65	60	60

Nadleśnictwo Sokołów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego																		Średnia	
		190	191	210	222	223	224	225	239	240	241	253	266	288	290	305	306	307	325		326
Liczebność (liczba os.)	Kozły	40	40	30	35	35	24	18	31	58	20	38	40	40	35	62	39	30	30	35	36
	Kozy	56	60	38	40	45	30	32	34	82	25	62	60	46	59	95	60	37	45	43	50
Struktura płci		1:1,4	1:1,5	1:1,27	1:1,14	1:1,29	1:1,25	1:1,78	1:1,1	1:1,41	1:1,25	1:1,63	1:1,5	1:1,15	1:1,69	1:1,53	1:1,54	1:1,23	1:1,5	1:1,23	1:1,38
Średnia waga tusz (kg)	Kozły	18	18,29	18,1	18,5	19	17	19	16	19,2	17	21	21	19,7	19	19	19	19,4	19	19,92	19
	Kozy	18	17,11	16,7	17,2	18	16,6	20	13	17,7	18	18	18	20,5	19	17	17	19	18	19	18
Masa trofeów [kg]		0,306	0,319	0,299	0,345	0,295	0,326	0,267	0,266	0,337	0,312	0,257	0,345	0,323	0,337	0,335	0,321	0,336	0,341	0,377	0,318
Struktura wiekowa kozłów w klasach wieku (%)	I	30	37,5	33,3	57,1	31,4	33,3	38,9	38,7	34,5	40	34,2	30	35	28,6	40,3	51,3	36,7	46,7	42,9	38
	II	70	62,5	66,7	42,9	68,6	66,7	61,1	61,3	65,5	60	65,8	70	65	71,4	59,7	48,7	63,3	53,3	57,1	62

Nadleśnictwo Drewnica:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego									Średnia
		243	258	271	272	273	293	311	312	313	
Liczebność (liczba os.)	Kozły	55	69	68	64	60	130	64	50	124	76
	Kozy	65	71	52	80	72	128	71	72	126	82
Struktura płci		1:1,2	1:1,0	1:0,8	1:1,3	1:1,2	1:1,0	1:1,1	1:1,4	1:1,0	1:1,1
Średnia waga tuszy (kg)	Kozły	-	-	-	-	18	-	-	16	18	-
	Kozy	-	-	-	-	17	-	-	15	16	-
Masa trofeów [kg]		-	-	-	-	0,3	-	-	0,37	0,39	-
Struktura wiekowa kozłów w klasach wieku (%)	I	40	35	47	52	55	44	50	60	55	48
	II	60	65	53	48	45	56	50	40	45	52

Rejon nr 2:

Wyszczególnienie		Średnia w N-ctwie Łochów	Średnia w N-ctwie Sokołów	Średnia w N-ctwie Drewnica	Średnia
Liczebność (szt.)	Kozły	62	36	76	58
	Kozy	80	50	82	71
Struktura płci		1:1,28	1:1,4	1 : 1,1	1:1,2
Średnia waga tuszy (kg)	Kozły	18,95	19	-	19
	Kozy	17,7	18	-	18
Masa trofeów (kg)		0,325	0,318	-	0,322
Struktura wiekowa kozłów w klasach wieku (%)	I	40	38	48	42
	II	60	62	52	58

1.4.5. DZIK**Nadleśnictwo Łochów:**

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego																		Średnia
		192	211	226	227	242	254	255	257	267	269	270	291	292	309	310	328	329	331	
Liczebność (liczba os.)	Razem	35	11	51	28	30	60	17	42	20	10	10	25	15	22	12	31	8	22	25
Średnia waga tusz (kg)		40	45,5	37	34	44	35	35,9	34	48,1	28	28,4	42,9	36,5	38,5	43,5	47	40,7	31,6	38,4

Nadleśnictwo Sokołów:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego																			Średnia
		190	191	210	222	223	224	225	239	240	241	253	266	288	290	305	306	307	325	326	
Liczebność (liczba os.)	Razem	33	30	35	20	18	16	30	38	30	40	23	30	18	41	48	40	16	30	13	29
Średnia waga tusz (kg)		40	43,6	39,8	44,5	39	35,7	35	42,5	42,5	48	42	51	39,8	46	41	47	69,1	46	29,4	43,2

Nadleśnictwo Drewnica:

Wyszczególnienie		Numer obwodu łowieckiego									Średnia
		243	258	271	272	273	293	311	312	313	
Liczebność (liczba os.)	Razem	50	65	29	60	30	30	17	22	35	38
Średnia waga tusz (kg)		-	-	-	-	36	-	-	44	32	37

Rejon nr 2:

Wyszczególnienie		Średnia w N-ctwie Łochów	Średnia w N-ctwie Sokołów	Średnia w N-ctwie Drewnica	Średnia
Liczebność (szt.)	Razem	25	29	38	31
Średnia waga tusz (kg)		38,4	43,2	37	39

1.5. GATUNKI WYSTĘPUJĄCYCH DRAPIEŻNIKÓW

Nadleśnictwo Łochów:

Nr obwodu łowieckiego	Nazwy gatunków i szacunkowa liczebność drapieżników									
	lis	jenot	borsuk	kuna		norka amerykańska	tchórz zwyczajny	szop pracz	wilk	ryś
				tumak	kamionka					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
192	25	10	12	9	7	10	5	1	5	-
211	23	5	8	6	8	8	8	-	2	-
226	15	2	5	5	3	4	6	-	3	-
227	40	4	10	8	-	30	-	-	-	-
242	15	8	12	9	7	11	13	-	-	-
254	30	12	16	11	4	18	14	-	-	-
255	16	-	8	6	-	2	2	-	-	-
257	20	2	6	6	2	10	4	-	-	-
267	30	-	10	5	5	-	-	-	-	-
269	15	-	4	5	-	10	-	-	-	-
270	25	6	8	5	5	10	10	-	-	-
291	40	6	14	20	-	10	8	-	-	-
292	20	-	5	5	-	5	5	-	-	-
309	22	-	-	1	4	-	-	-	-	-
310	25	4	8	5	5	10	8	-	-	-
328	20	4	7	10	5	5	10	-	-	-
329	20	4	6	6	-	4	4	-	-	-
331	30	2	10	7	8	2	4	-	-	-
Razem	415	69	141	123	63	147	99	1	10	0

Nadleśnictwo Sokołów:

Nr obwodu łowieckiego	Nazwy gatunków i szacunkowa liczebność drapieżników									
	lis	jenot	borsuk	kuna		norka amerykańska	tchórz zwyczajny	szop pracz	wilk	ryś
				tumak	kamionka					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
190	12	4	4	6	10	18	12	-	2	-
191	30	7	5	3	7	15	10	-	1	-
210	14	10	10	10	6	18	8	-	2	2
222	14	3	5	6	6	6	10	2	2	-
223	13	5	4	5	6	7	8	-	-	-
224	16	-	6	6	-	-	-	-	-	-
225	20	5	10	3	7	10	10	-	-	-
239	12	2	3	3	3	15	6	-	-	-
240	25	2	6	6	4	-	5	4	2	-
241	20	8	8	10	10	8	10	-	-	-
253	20	5	5	10	10	15	10	-	-	-
266	25	8	8	10	9	5	10	-	-	-
288	12	4	8	6	6	30	30	-	-	-
290	20	10	10	10	10	5	10	-	-	-
305	40	10	10	10	10	10	20	-	-	-
306	25	10	10	10	10	4	10	-	-	-
307	21	6	6	5	5	5	8	-	-	-
325	30	4	5	5	-	-	5	-	1	-
326	35	3	16	2	3	20	4	-	-	-
Razem	404	106	139	126	122	191	186	6	10	2

Nadleśnictwo Drewnica:

Nr obwodu łowieckiego	Nazwy gatunków i szacunkowa liczebność drapieżników									
	lis	jenot	borsuk	kuna		norka amerykańska	tchórz zwyczajny	szop pracz	wilk	ryś
				tumak	kamionka					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
243	25	8	6	10	10	5	10	-	-	-
258	20	10	10	7	7	20	10	-	-	-
271	24	2	6	6	2	6	6	-	-	-
272	20	4	4	4	2	6	3	-	-	-
273	40	10	15	8	7	30	15	-	-	-
293	60	10	20	10	10	20	20	-	-	-
311	28	5	16	9	6	-	25	-	-	-
312	30	1	17	8	7	-	16	-	-	-
313	65	10	20	10	10	20	20	-	-	-
Razem	312	60	114	72	61	107	125	0	0	0

Rejon nr 2:

Nr obwodu łowieckiego	Nazwy gatunków i szacunkowa liczebność drapieżników									
	lis	jenot	borsuk	kuna		norka amerykańska	tchórz zwyczajny	szop pracz	wilk	ryś
				tumak	kamionka					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Nadleśnictwo Łochów	395	67	135	117	61	137	95	1	10	-
Nadleśnictwo Sokołów	404	106	139	126	122	191	186	6	10	2
Nadleśnictwo Drewnica	312	60	114	72	61	107	125	-	-	-
Razem	1111	233	388	315	244	435	406	7	20	2

2. DANE SZCZEGÓŁOWE**2.1. KATEGORIE OBWODÓW ŁOWIECKICH****Nadleśnictwo Łochów:**

Kategorie obwodów	Numery obwodów zakwalifikowanych do poszczególnych kategorii	Ilość w szt.
1	2	3
Bardzo dobry		
Dobry		
Średni		
Słaby	192, 211, 226, 227, 242, 254, 257, 267, 291, 292, 309, 310, 328, 329, 331	15
Bardzo słaby	255, 269, 270	3
Ogółem liczba obwodów łowieckich w Nadleśnictwie		18

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3
Bardzo dobry		
Dobry		
Średni	190, 210	2
Słaby	191, 222, 223, 224, 239, 240, 253, 305, 325, 326, 225, 290	12
Bardzo słaby	241, 288, 307, 266, 306	5
Ogółem liczba obwodów łowieckich w Nadleśnictwie		19

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3
Bardzo dobry		
Dobry		
Średni		
Słaby	243, 258	2
Bardzo słaby	271, 272, 273, 293, 311, 312, 313	7
Ogółem liczba obwodów łowieckich w Nadleśnictwie		9

2.2. ZASADY GOSPODAROWANIA ZWIERZYNĄ

Przedstawione poniżej zasady sporządzono w oparciu o następujące dokumenty:

1. „Zasady selekcji populacyjnej i osobniczej zwierząt łownych” uchwalone przez PZŁ.
2. Wieloletni Łowiecki Plan Hodowlany rejonu nr 2 obowiązujący w latach 2007-2017.
3. Roczne plany łowieckie obwodów łowieckich wchodzących w skład rejonu nr 2.
4. Opinie i uwagi Zarządu Okręgowego PZŁ w Siedlcach.
5. Zestawienia na podstawie raportów z SILP dotyczących rozmiaru szkód wyrządzonych w drzewostanach przez zwierzynę płową oraz kosztów ponoszonych na ochronę przed zwierzyną płową według nadleśnictw Łochów, Sokołów i Drewnica.

Wszystkie gatunki zwierząt łownych występujące w rejonie hodowlanym uznaje się za pożądane. Nie znaczy to jednak, że gatunki takie jak łoś i jeleni powinny być planowane docelowo we wszystkich obwodach łowieckich w rejonie. Przy planowaniu, naczelną zasadą powinno być zapewnienie równowagi ekosystemów oraz realizacji głównych celów gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie. Brak występowania dużych kompleksów leśnych powyżej 500 ha i nieodpowiednich biotopów dla tych gatunków uniemożliwia planowanie w takich obwodach jakiegokolwiek ilości jelenia i łośia w dłuższej perspektywie czasowej. Za gatunki niepożądane uznaje się norkę amerykańską (*Mustela vison*), szopa pracza (*Procyon lotor*) oraz jenota (*Nyctereutes procyonoides*), które są gatunkami obcymi zarówno na tym obszarze, jak i na terenie całego kraju. Dynamiczne poszerzanie arealu ich występowania oraz wzrost liczebności powodują, że stają się one zagrożeniem dla rodzimych gatunków (np. norka europejska (*Mustela lutreola*) została wyparta niemal całkowicie przez obcą norkę amerykańską), z tego względu zaleca się ich redukcję do niezbędnego minimum. W ostatnich latach notowany jest także wzrost liczebności drapieżników rodzimych gatunków tj. lisa (*Vulpes vulpes*), borsuka (*Meles meles*), ptaków drapieżnych (szczególnie kruków) oraz wałęsających się psów i kotów. Tendencje te powodują, że ochrona i zagospodarowanie łowisk mają szczególne znaczenie w gospodarce populacjami zwierzyny. Ponadto w ostatnim czasie, na terenie rejonu hodowlanego stwierdzono występowanie wilka (*Canis lupus* L.) i rysia (*Lynx lynx*). Dotychczas brak jest informacji potwierdzających stałe występowanie tych gatunków, a zwykle obserwuje się pojedyncze migrujące

osobniki. Dlatego też w obwodach w których rejestrowana jest obecność wilków, należy brać pod uwagę drapieżnictwo tego gatunku i dostosować do nich np. wielkość przyrostu zrealizowanego. Właściwe prowadzenie gospodarki łowieckiej wymaga rzetelnej oceny liczebności i struktury populacji zwierząt łownych. W tym celu zaleca się stosowanie następujących metod oceny liczebności i struktury populacji zwierzyny:

a) metody bezpośrednie:

- liczenia tyralierą
- pędzenia próbne

b) całoroczne obserwacje (rejestrowane)

c) metody pośrednie:

- liczenie tropów w czasie zalegania pokrywy śniegu
- tropienia na transektach

d) inne metody inwentaryzacji zwierzyny, uzgodnione z koordynatorem danego rejonu hodowlanego i Dyrektorem RDLP w Warszawie.

Do ustalenia liczebności i struktury płci oraz wieku populacji zwierzyny płowej należy wykorzystać łącznie wyniki wyżej wymienionych metod. Karty potwierdzające wynik inwentaryzacji zwierzyny (ich kopie), dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego przekazuje do właściwego terytorialnie nadleśnictwa. Zestawienie wyników inwentaryzacji zwierzyny w podziale na poszczególne obwody łowieckie, nadleśnictwo przekazuje do właściwego terytorialnie Koordynatora Rejonu Hodowlanego.

Koordinator Rejonu Hodowlanego, przekazuje informacje o liczebności zwierzyny (zestawionej obwodami, nadleśnictwami i w ramach Rejonu Hodowlanego), do właściwego terytorialnie ZO PZŁ i biura RDLP w Warszawie.

Zagęszczenia zwierzyny należy określać w stosunku do powierzchni obwodu, zredukowanej o wyłączenia wynikające z art. 26 ustawy Prawo łowieckie.

W obwodach, w których nie istnieją samodzielne, trwałe populacje zwierzyny grubej, gospodarowanie tymi populacjami winno się podporządkować kryteriom przyjętym dla rejonu hodowlanego lub grupy obwodów. Oznacza to, że liczbę i strukturę osobników zaplanowanych do odstrzału należy ustalać w porozumieniu z Koordynatorem Rejonu Hodowlanego. Uwaga ta odnosi się w szczególności do populacji jelenia i łosia, niekiedy także dzika.

W przypadku istotnych zmian liczebności zwierzyny lub pojawienia się nowych, zwłaszcza obcych gatunków w obwodach, możliwe jest wprowadzanie odstrzału oraz korygowanie jego poziomu w kolejnych planach rocznych, za zgodą koordynatora rejonu.

Jeżeli występujące w obwodzie łowieckim osobniki określonego gatunku zwierzyny grubej stanowią część populacji mającej swoją ostoję w kilku obwodach, stan docelowy zagęszczenia określony dla obwodu należy traktować umownie.

Przyjęte docelowe ilości zwierzyny płowej, tj. jelenia szlachetnego, łosia i sarny w poszczególnych obwodach łowieckich mogą ulec zmniejszeniu lub zwiększeniu na koniec obowiązywania WŁPH o maksymalnie $\pm 20\%$ przyjętych stanów wyjściowych. Zmiany wynikać będą z udokumentowanego występowania lub nie, istotnych szkód w uprawach i młodnikach oraz ponoszenia nadmiernych kosztów związanych z ochroną przed zwierzyną płową. Poziom szkód, jak i koszty ochrony przed zwierzyną będą odnoszone do zwierzyny płowej. Za nadmierne szkody w uprawach i młodnikach przyjmuje się szkody powyżej 20%, których sumaryczna wielkość przekracza poziom 10% powierzchni wszystkich upraw i młodników na obszarze poszczególnych obwodów łowieckich w danym roku. Za nadmierne koszty w zakresie ochrony przed zwierzyną uznaje się sytuację w której średnioroczne koszty zabezpieczenia (ochrony) uprawy (1-5 rok życia) przekraczają wartość 10% kosztów jej przygotowania i odnowienia (koszt sadzonek, przygotowanie gleby i sadzenie). Szkody i koszty będą analizowane po 2,4,6,8 sezonie łowieckim obowiązywania planu WŁPH. Zaleca się w prowadzonej gospodarce łowieckiej w rejonie hodowlanym kontynuowanie dobrych praktyk hodowlanych mających na celu ograniczanie szkód od zwierzyny płowej w drzewostanach poprzez m.in. wprowadzanie większej ilości gatunków biocenotycznych na nowo zakładanych uprawach, dostosowanie cięć pielęgnacyjnych czy wykładanie drzew zgryzowych.

Poziom szkód i wysokość kosztów w przypadku łosia będzie uwzględniany po zniesieniu moratorium. Jeśli któryś z dwóch w/w wskaźników zostanie przekroczony lub nie przekroczony wtedy nastąpią zmiany w składach docelowych zwierzyny płowej w obwodach. Decyzję o tym podejmuje nadleśniczy odpowiadający za stan lasu a zmiany te wprowadzone będą przy tworzeniu najbliższego Roczego Planu Łowieckiego. O fakcie tym informuje pisemnie Koordynatora Rejonu Hodowlanego, który z kolei

po zakończeniu sezonu łowieckiego informuje Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie.

Wszelkie zmiany w zakresie przyjętych docelowych liczebności zwierzyny w WŁPH, dokonuje Dyrektor RDLP w Warszawie (odpowiedzialny za sporządzenie WŁPH), w porozumieniu z ZO PZŁ, na wniosek nadleśniczego po uzyskaniu akceptacji koordynatora Rejonu Hodowlanego.

Po pięciu latach obowiązywania Wieloletniego Łowieckiego Planu Hodowlanego na lata 2017-2027, zaleca się przeprowadzenie inwentaryzacji zwierzyny na terenie wszystkich obwodów łowieckich, celem sprawdzenia stopnia zaangażowania w realizacji założeń zawartych w WŁPH.

Planowanie odstrzału takich gatunków jak jeleń, sarna czy łoś musi uwzględniać wielkość szkód wyrządzanych przez te gatunki w uprawach rolnych i leśnych. Ustawowy obowiązek szacowania szkód i wypłaty odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzynę łowną w uprawach i płodach rolnych powodują, że zarządcy i dzierżawcy obwodów łowieckich mają wystarczającą wiedzę aby uwzględnić te szkody w rocznych planach odstrzału. W celu właściwego rozeznania dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich co do wielkości, rozmieszczenia w terenie i struktury szkód wyrządzanych przez zwierzynę w uprawach leśnych oraz dostosowania planu odstrzału w/w gatunków do wielkości szkód przedstawiciele dzierżawców i zarządców powinni brać udział w corocznie wykonywanej przez nadleśnictwa ocenie szkód od zwierzyny.

W przypadku zmiany „Zasad selekcji populacyjnej i osobniczej zwierząt łownych” gospodarowanie populacjami zwierzyny będzie się odbywać na podstawie zmienionych zasad.

Zabrania się wsiedlania odłowionych w granicach miast dzików na tereny obwodów łowieckich RDLP w Warszawie. Dzikie z odłowów nie podlegają badaniom na obecność pasożytów i chorób, a wsiedlenie ich do łowiska może spowodować zaistnienie zagrożenia epizootycznego dziko występujących zwierząt w lesie.

2.3. WYTYCZNE DOTYCZĄCE GOSPODAROWANIA, LICZEBNOŚĆ I ZAGĘSZCZENIE AKTUALNE ORAZ DOCELOWE WYSTĘPUJĄCYCH GATUNKÓW ZWIERZINY GRUBEJ

2.3.1. ŁOŚ (*ALCES ALCES*)

Podsumowanie oceny liczebności z roku 2016, wykonanej pędzeniami próbnymi w sześciu RDLP na wschód od Wisły, dało wynik 28 065 osobników. W okresie trwania moratorium populacja uległa znacznemu postarzeniu, czego efektem jest między innymi większa liczba obserwowanych byków z formą poroża typu półopatacz i łopatacz.

Liczebność populacji łosia w kraju osiąga najwyższe stany w historii gatunku, a jej lokalne zagęszczenia są znacząco wyższe od zagęszczeń jeleni na tych obszarach.

W 2015 roku Ministerstwo Środowiska przygotowało projekt rozporządzenia w sprawie przywrócenia sezonu polowań na łosie. Pomimo uzyskania pozytywnych opinii PROP, PZŁ i LP nie weszło ono w życie, na skutek protestów aktywistów będących przeciwnikami polowania na ten gatunek. Jednakże przywrócenie zarządzania populacją poprzez łowieckie gospodarowanie jest jedynym racjonalnym sposobem ograniczenia negatywnego wpływu łosia na środowisko jego bytowania.

W ostatnich latach obserwuje się w rejonie wzrost liczebności tego gatunku. W wielu obwodach łoś pojawia się jako gatunek przechodni, występujący czasowo i czyniący szkody w drzewostanach. W miejscach niewłaściwych (nieodpowiadających ekologii i behawiorowi łosia), jego populacja powinna być zredukowana. Jako górną granicę zagęszczenia dla środowisk ubogich należy przyjąć 2 łosie na 1000 ha powierzchni leśnej, a dla środowisk zasobnych w żer – 5 łosie na 1000 ha.

Z uwagi na nierównomierne rozmieszczenie łosie w rejonie hodowlanym, częste migracje łosie na znaczne odległości z obwodu do obwodu, inwentaryzacje łosie wykonywane na potrzeby sporządzania rocznych planów łowieckich nie są wystarczającymi wyznacznikami pozwalającymi na w miarę optymalne gospodarowanie całą populacją łosie w rejonie hodowlanym. Dla tego też, w przypadku zniesienia moratorium na odstrzał łosia, o wielkości gospodarowania populacją tego gatunku będzie decydował nadleśniczy w porozumieniu z koordynatorem rejonu hodowlanego.

W lokalnych populacjach za zagęszczenie pozwalające na prowadzenie właściwej gospodarki łosiem przyjmuje się zagęszczenie wynoszące ok. 5 os./1000 ha powierzchni leśnej i bagiennej. Struktura płci populacji winna wynosić: 1:1 do 1:1,5 na korzyść kłep.

Przyrost zrealizowany nie powinien być ustalany na poziomie powyżej 20% wiosennego stanu populacji, tj. powinien kształtować się na poziomie średniego przyrostu zrealizowanego w rejonie hodowlanym i może być korygowany każdego roku. Z uwagi na częste prowadzenie dwóch łoszaków przez kłepy w ostatnich latach, istnieje możliwość ustalania przyrostu zrealizowanego na poziomie do 30% wiosennego stanu populacji.

Struktura pozyskania

W grupach płciowo - wiekowych winna wynosić:

- byki - około 40 %
- kłepy - około 40 %
- łoszaki - do 20 %

Przy strukturze płci populacji na poziomie 1:1,5 należy bezwzględnie zachować równowagę ilościową byków i kłep w odstrzale.

Odstrzał byków łownych powinien odbywać się zgodnie z obowiązującymi zasadami selekcji osobniczej i populacyjnej. Nie powinien przekraczać 5% puli odstrzałowej byków w skali rejonu hodowlanego oraz może być przyznawany jedynie w obwodach, gdzie łosie występują stale.

Pozyskanie kłep i łoszaków należy prowadzić w pierwszej kolejności poprzez odstrzał sztuk chorych i cherlawych, o masie tuszy mniejszej niż przeciętna oraz kłep starych i prowadzących słabe potomstwo. Kłepy prowadzące bliźnięta oraz łoszaki – bliźnięta powinny być oszczędzane.

Odstrzał powinien być realizowany przede wszystkim w obwodach gdzie odnotowywane są częste wypadki komunikacyjne z udziałem łosi oraz w miejscach gdzie występują szkody powodowane przez ten gatunek w drzewostanach.

Rozmiar szkód w drzewostanach oraz wielkość nakładów na ochronę przed tymi szkodami a także znaczna nierównomierność rozmieszczenia i zagęszczenia łosi w rejonie hodowlanym jak również w poszczególnych obwodach łowieckich uzasadniają obniżenie liczebności populacji łosi terenie rejonu hodowlanego nr 2.

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
192	8	7	1,1	1	7,5	6,6
211	12	10	2,6	2,2	6,5	5,4
226	18	16	2,5	2,2	5,1	4,5
227	15	16	1,9	2	3,8	4
242	4	8	0,7	1,5	2,4	4,8
254	36	20	4,9	2,7	9,3	5,2
255	-	4	-	0,7	-	3,3
257	5	8	1,5	2,4	3,4	5,5
267	6	7	1,1	1,3	4,5	5,3
270	5	7	0,8	1,1	3,7	5,2
291	4	9	0,5	1,2	2,3	5
292	-	3	-	0,6	-	4,8
309	4	7	0,7	1,1	3,1	5,4
310	-	8	-	1,8	-	4,4
328	11	7	2	1,3	6,7	4,2
331	14	12	3	2,6	5,6	4,8
Średnia dot. 4-7	Σ142	Σ149	1	2	4	5

Nadleśnictwo Sokołów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
210	14	5	2,8	1,0	6,5	2,3
190	12	5	2,1	0,9	5,4	2,3
191	6	5	0,1	0,8	6,2	5,1
222	10	3	1,7	0,5	17,9	5,4
223	8	3	1,4	0,5	5,3	2,0
224	12	4	2,1	0,7	7,8	2,6
225	13	7	2,9	1,6	6,0	3,2
239	9	6	1,7	1,1	6,8	4,5
240	10	5	1,8	0,9	7,2	3,6
253	4	7	0,9	1,5	2,9	5,1
241	6	6	0,9	0,9	4,3	4,3
288	-	3	-	0,5	-	3,8
266	5	6	0,7	0,8	3,6	4,4
290	4	6	0,8	1,1	1,8	2,7
307	6	2	1,5	0,5	11,6	3,9
325	8	5	1,2	0,7	6,6	4,1
305	3	3	0,4	0,4	1,9	1,9
326	6	2	1,1	0,4	11,0	3,7
306	6	4	0,7	0,5	7,3	4,8
Średnia dot. 4-7	Σ142	Σ87	1	1	7	4

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
243	30	19	5,8	3,7	7,9	5
258	25	8	5,1	1,5	16,7	5
271	7	-	-	-	-	-
272	44	6	7,9	1,1	34,8	5
273	22	6	3,4	0,9	18,6	5
293	12	-	-	-	-	-
311	7	5	1,9	1,3	7,2	5
312	9	5	2,2	1,1	9,6	5
313	9	-	-	-	-	-
Średnia dot. 4-7	Σ165	Σ49	26	10	16	5

Rejon nr 2:

1	2	3	4	5	6	7
Nadleśnictwo Łochów	142	149	1	2	4	5
Nadleśnictwo Sokołów	142	87	1	1	7	4
Nadleśnictwo Drewnica	165	49	26	10	16	5
Średnia dot. 4-7	Σ449	Σ285	9	4	9	5

2.3.2. JELEŃ SZLACHETNY (*CERVUS ELAPHUS*)

Rozmiar szkód w drzewostanach oraz wielkość nakładów na ochronę przed tymi szkodami, a także znaczna nierównomierność rozmieszczenia i zagęszczenia jeleni w rejonie hodowlanym, jak również w poszczególnych obwodach łowieckich, uzasadniają potrzebę niewielkiego obniżenia liczebności jego populacji na terenie rejonu hodowlanego nr 2. W części obwodów dopuszczalny jest wzrost aktualnej liczebności jeleni wynikający z naturalnej ekspansji tego gatunku. Populacja jelenia pomimo występowania w wielu obwodach na terenach o dużej lesistości i sprzyjających warunkach siedliskowych nie jest ustabilizowana (wyjątek stanowi populacja zamieszkująca teren Nadleśnictwa Sokołów). Często jeleni pojawia się w części obwodów okresowo.

Docelowym kierunkiem gospodarowania populacją jelenia jest doprowadzenie do właściwej struktury płciowej i postarzenie populacji a tym samym podniesienie jakości trofealnej byków. Pożądana struktura płci powinna kształtować się w przedziale od 1:1 do 1:1,5 na korzyść łań. Przyrost zrealizowany w zależności od struktury płci, presji drapieżników, kłusownictwa i innych czynników wpływających na ubytki może kształtować się w przedziale od 10 –30% stanu wiosennego populacji.

Za optymalne zagęszczenie, pozwalające na prowadzenie właściwej gospodarki jeleniem na terenie rejonu uważa się zagęszczenie wynoszące ok. 15-40 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej obwodu. Z uwagi na rozprzestrzenianie się jelenia na tereny pozbawione dużych, zwartych kompleksów leśnych, tereny o niskiej lesistości, drzewostany rosnące na ubogich siedliskach dopuszcza się niższe zagęszczenie docelowe. Pożądana struktura płci powinna kształtować się w przedziale od 1:1 do 1:1,5 na korzyść łań. Przyjęte zagęszczenie w poszczególnych obwodach uzależnione jest od kategorii obwodu oraz innych czynników decydujących o środowisku bytowania jelenia. Przyjęte docelowe ilości jelenia w obwodach mogą ulec zmniejszeniu lub zwiększeniu na koniec obowiązywania WŁPH o max $\pm$ 20% przyjętych stanów wyjściowych.

Zmiany winny wynikać z udokumentowanego występowania lub braku, istotnych szkód w drzewostanach lub ponoszenia nadmiernych kosztów związanych z ochroną przed zwierzyną.

Plan odstrzału musi wynikać z rzeczywistego stanu populacji i nie może być prostym przełożeniem wskaźników modelowych. W populacjach o zachwianej strukturze wiekowej, w grupie jeleni – byków i przewadze osobników w I klasie należy prowadzić ochronę byków prawidłowo rozwijających się w II klasie wieku oraz ograniczenie nadmiernego odstrzału w klasie I. Odstrzał w I klasie wieku nie może w żadnym przypadku przekraczać 50% stanu jeleni – byków przeznaczonych do odstrzału w danym sezonie, a tym samym niedopuszczalnym jest, aby jelenie – byki były zamiennie realizowane w innych niż zaplanowane klasach wiekowych. W przypadku zachwiania struktury wiekowej byków – brak pozyskania byków w III klasie wieku, odstrzał byków nie powinien przekraczać 20% pozyskania wszystkich jeleni.

Struktura pozyskania jelenia szlachetnego winna wynosić:

a) w grupach płciowo - wiekowych:

- byki 30 - 40%
- łanie 40 - 50%
- cielęta do 30%

b) w klasach wieku byków:

- I klasa wieku (1 – 4 poroże - 2 – 5 rok życia) 20 - 40%
- II klasa wieku (5 – 9 poroże - 6 – 10 rok życia) 30 - 50%
- III klasa wieku (10 poroże i powyżej - 11 rok życia i starsze) do 30%

Za byka łownego uznaje się byka w III klasie wieku (od 11 roku życia włącznie i starszego) o prawidłowo ukształtowanym porożu (obustronnie koronnego), nie wykazującego cech selekcyjności.

W obwodach, gdzie nie występują duże kompleksy leśne, gdzie jeleni występuje okresowo, wyrządzając szkody zarówno w lesie, jak i na polach nie powinien być planowany docelowo. Hodowla i gospodarowanie populacją na takim obszarze jest niemożliwa, dlatego dopuszcza się pozyskanie w celu całkowitej redukcji, z uwzględnieniem przyjętych zasad selekcji dla byków. Decyzję w tym zakresie podejmuje nadleśniczy, na terenie którego nadleśnictwa leży dany obwód łowiecki. Fakt ten nadleśniczy uzgadnia z koordynatorem rejonu hodowlanego.

Z uwagi na nierównomierne rozmieszczenie jeleni w rejonie hodowlanym, częste migracje jeleni na znaczne odległości z obwodu do obwodu inwentaryzacje jeleni

wykonywane na potrzeby sporządzania rocznych planów łowieckich nie są wystarczającymi wyznacznikami pozwalającymi na w miarę optymalne gospodarowanie całą populacją jeleni w rejonie hodowlanym. Dlatego też o ostatecznej wielkości rocznego pozyskania jeleni w poszczególnych obwodach łowieckich powinien decydować nadleśniczy w porozumieniu z koordynatorem rejonu hodowlanego. Dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich powinni corocznie uzgadniać planowaną do odstrzału ilość jeleni z koordynatorem rejonu hodowlanego przed sporządzeniem rocznych planów łowieckich.

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
192	38	30	5,2	4,1	35,8	28,3
211	18	20	3,9	4,3	9,7	10,8
226	36	30	5	4,2	10,2	8,5
227	24	30	3	3,7	6	7,5
242	8	16	1,5	3	4,8	9,5
254	14	30	1,9	4,1	3,6	7,8
328	17	15	3,1	2,7	10,3	9
331	-	25	-	5,3	-	10
Średnia dot. 4-7	Σ155	Σ196	3	4	10	11,4

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3	4	5	6	7
210	33	35	6,7	7,0	15,5	16,4
190	33	35	6,0	6,3	14,9	15,7
191	26	15	4,3	2,5	26,7	15,4
222	18	15	3,2	2,7	32,1	26,8
223	5	10	0,9	1,7	3,3	6,6
224	-	10	-	1,8	-	6,5
225	31	30	0,7	6,8	14,3	13,8
239	11	15	0,2	2,8	8,3	11,3
240	18	18	3,3	3,2	13,1	13,0
253	-	-	-	-	-	-
241	8	8	1,3	1,2	5,7	5,6
288	3	5	0,5	1,0	3,8	6,3
266	5	15	0,7	2,0	3,6	10,9
290	8	12	1,5	2,3	3,5	5,3
307	-	-	-	-	-	-
325	7	12	1,0	1,7	5,8	9,9
305	43	30	5,5	3,8	27,5	19,2
326	11	-	2,0	-	20,2	-
306	8	-	0,1	-	9,7	-
Średnia dot. 4-7	Σ268	Σ265	2	2,5	10,9	9,6

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
243**	40	57	7,8	11	10,5	15
258***	10	23	2,1	4,7	6,7	15
Średnia dot. 4-7	Σ50	Σ80	5	8	9	15

* - jeden większy kompleks i pozostałe drobne , trudno o stałą silną populację; ** - oprócz jelenia występuje tu łoś, które wspólnie wyrządzają znaczne szkody w uprawach leśnych; *** - rozdrobnione kompleksy, koło zinventaryzowało jelenie przejściowe.

Rejon nr 2:

1	2	3	4	5	6	7
Nadleśnictwo Łochów	155	196	3	4	10	11
Nadleśnictwo Sokołów	268	265	2	2,5	10,9	9,6
Nadleśnictwo Drewnica	50	80	5	8	9	15
Średnia dot. 4-7	Σ473	Σ541	3,3	4,8	10,0	11,9

2.3.3 DANIEL (*DAMA DAMA*)

Daniele w ramach rejonu hodowlanego nr 2, występują wyłącznie w 5 obwodach łowieckich. Największa ich liczebność odnotowywana jest w obwodzie nr 32, a pozostałe występują zwykle jako przechodnie. W związku z powyższym przy takiej ilości nie można mówić o właściwym gospodarowaniu populacją. Dopuszcza się dalsze zwiększanie ilości danieli w tych obwodach. Rozmiar pozyskania tego gatunku należy uzgodnić z nadleśniczym na terenie, którego znajduje się obwód łowiecki.

W ramach rejonu hodowlanego nie zaleca się dokonywania wsiedleń danieli. Fakt taki należy każdorazowo uzgadniać z właściwym terytorialnie nadleśniczym i koordynatorem rejonu hodowlanego. Zgodę na wsiedlenie danieli wydaje Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, po spełnieniu przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego wszelkich prawnych wytycznych w tym zakresie.

W przypadku omawianego gatunku nie stwierdzono sugerowanego konfliktu (dysoperacji) między jeleniem i daniem na terenie ich występowania w dużych kompleksach leśnych. Zaleca się jednak unikanie introdukcji daniela na obszary, gdzie jelen ma dobre warunki do utrzymania trwałości populacji i jest stałym elementem istniejącej fauny.

W przypadku gospodarowania populacją daniela, należy dążyć do ukształtowania jego struktury płci w stosunku 1:1,5 na korzyść łań. W przypadku niewielkich populacji lub ugrupowań osobników dopuszcza się większy udział łań. Struktura pozyskania w takiej sytuacji może odbiegać od ramowych zasad gospodarowania populacjami daniela.

W sprzyjających warunkach środowiska, zagęszczenie może wynosić ok. 30 – 35 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej obwodu. Jego wielkość może ulec zmianie na wniosek nadleśniczego, w porozumieniu z koordynatorem rejonu. Przyrost zrealizowany w prawidłowo funkcjonujących populacjach powinien kształtować się na poziomie 25 – 30% stanu wiosennego populacji.

Struktura pozyskania:

a) w grupach płciowo – wiekowych:

- byki   30 – 40%

- łanie do 50%

- cielęta 10 – 20%

b) w klasach wieku danieli byków

- I klasa wieku (1-2 poroża; 2-3 roku życia) 30-40%

- II klasa wieku (3-6 poroża; 4-7 roku życia) 40-50%

- III klasa wieku (7 poroże i dalsze; 8 rok życia i starsze) do 20%

Za byka łownego uznaje się regularnego łopatacza w 8 roku życia i starszego o prawidłowo ukształtowanych łopatach. Pozyskanie łań i cieląt należy prowadzić poprzez odstrzał osobników o masie tuszy mniejszej niż przeciętna w rejonie hodowlanych łań starych i późno urodzonych cieląt.

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
226	3	15	0,4	2	0,9	4,3
328	18	15	3,3	9	10,9	9
331	5	15	1	6	2	6
Średnia dot. 4-7	Σ26	Σ45	2	6	5	6

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5
273	8	18	7	15
Średnia dot. 4-5	Σ8	Σ18	7	15

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3	4	5
325	5	7	0,7	1
Średnia dot. 4-5	Σ5	Σ7	0,7	1

Rejon 2:

Nadleśnictwo	2 (suma)	3 (suma)	4	5
Łochów	26	45	2	6
Sokołów	5	7	0,7	1
Drewnica	8	18	7	15
Średnia dot. 4-5	Σ39	Σ70	3,2	7,3

2.3.4 SARNA (*CAPREOLUS CAPREOLUS*)

Średnie aktualne zagęszczenie sarn w rejonie 2, osiągnęło poziom zbliżony do zalecanego w zasadach selekcji osobniczej ustalonych przez Polski Związek Łowiecki. Tylko w niektórych obwodach aktualny stan sarny jest zbliżony do dolnej granicy warunkującej możliwość prowadzenia użytkowania łowieckiego tego gatunku. W związku z rosnącą liczebnością dużych drapieżników (w tym wilka), w niektórych przypadkach stan docelowy gatunku może być niższy od wyznaczonego w „zasadach selekcji”. Każdy taki przypadek wymaga jednak indywidualnego uzasadnienia, a samo gospodarowanie populacją wymaga wyjątkowej uwagi.

Optymalne zagęszczenie sarny powinno wynosić ok. 3 - 10 os./100 ha powierzchni obwodów. Zważywszy na aktualne zagęszczenie sarny w łowiskach, należy uczynić wszystko, aby w ciągu najbliższych lat utrzymać ten stan na dotychczasowym poziomie. Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, że średnie aktualne zagęszczenie saren w rejonie jest optymalne.

W przypadku rosnących szkód od zwierzyny istnieje możliwość zmniejszenia zagęszczenia sarny, do poziomu umożliwiającego zachowanie stabilności gatunku i prowadzenie jego użytkowania łowieckiego. Zmiany zagęszczenia, a tym samym stanu docelowego w obwodach podejmuje nadleśniczy odpowiadający za stan lasu, w porozumieniu z Koordynatorem Rejonu Hodowlanego. O fakcie tym informuje pisemnie Koordynatora Rejonu, który z kolei po zakończeniu sezonu łowieckiego informuje Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie.

Pożądana struktura płci powinna kształtować się w przedziale od 1 : 1,5 na korzyść kóz. Przyrost zrealizowany powinien wynosić od 10 do 30% stanu wiosennego populacji, w zależności od tego czy w obwodzie występują liczne drapieżniki, np. nadmierna ilość lisów, gęsta sieć dróg lub wzmożone kłusownictwo. Pod uwagę należy wziąć także obecność oraz rosnącą liczebność wilka, na terenie rejonu hodowlanego.

Wielkość pozyskania należy ustalać w zależności od planowanego zagęszczenia docelowego oraz od wielkości szkód w uprawach leśnych. Powinna ona wynosić od 50% do 100% przyrostu zrealizowanego. W przypadkach, gdy osiągnięcie zagęszczenia docelowego jest zagrożone – poniżej 50% w wyjątkowych uzasadnionych przypadkach

dopuszcza się planowanie odstrzału, gdy nie ma możliwości osiągnięcia stanu docelowego. Jednakże w takich przypadkach nie może ono wynosić więcej niż 10% planowanego przyrostu. Biorąc pod uwagę rozmiar szkód w uprawach leśnych oraz wielkość nakładów na ochronę przed tymi szkodami dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich powinni corocznie uzgadniać planowaną do odstrzału ilość saren z właściwymi terytorialnie nadleśniczymi przed sporządzeniem rocznych planów łowieckich.

Struktura pozyskania:

a) w grupach płciowo - wiekowych:

rogacze - 40 - 50%

kozy - 40 - 50%

koźłeta - do 20% - ze wskazaniem koźłat płci żeńskiej

b) w klasach wiekowych sarn rogaczy:

I klasa (1-2 poroże - 2-3 rok życia) - do 50%

II klasa (3 poroże i dalsze - 4 rok życia i starsze) - dopełnia do 100%

Za rogacza łownego uznaje się regularnego szóstaka (lub powyżej tej formy), w wieku od szóstego roku życia włącznie, wzwyż, nie wykazującego oznak selekcyjności.

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 100 ha powierzchni	
	Aktualna*	Docelowa*	Ogólnej	
			Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5
192	200	230	3	3
211	140	140	3	3
226	210	240	3	3
227	260	260	3	3
242	114	165	2	3
254	270	300	4	4
255	190	200	3	4
257	90	110	3	3
267	160	180	3	3
269	110	120	3	3
270	150	190	2	3
291	220	250	3	3
292	180	250	4	5
309	150	190	2	3
310	120	140	3	3
328	200	200	4	4
329	60	100	1	2
331	240	240	5	5
Średnia dot. 4-5	Σ3064	Σ3505	3	3

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3	4	5
210	88	149	2	3
190	107	166	2	3
191	105	182	2	3
222	100	195	2	3,5
223	87	174	2	3
224	90	170	2	3
225	60	133	1	3
239	79	159	2	3
240	180	193	3	3,5
253	110	136	2	3
241	55	191	1	3
288	102	168	2	3
266	125	229	2	3
290	110	157	2	3
307	80	119	2	3
325	85	202	1	3
305	197	272	3	3,5
326	103	163	2	3
306	124	247	2	3
Średnia dot. 4-5	Σ1987	Σ3405	2	3,1

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5
243	120	258	2	5
258	140	243	3	5
271	120	268	2	5
272	144	277	3	5
273	132	326	2	5
293	258	311	4	5
311	135	185	4	5
312	122	208	3	5
313	250	348	5	7
Średnia dot. 4-5	Σ1421	Σ2424	3	5

Rejon nr 2:

Nadleśnictwo	2 (suma)	3 (suma)	4	5
Łochów	3064	3505	3	3
Sokołów	1987	3405	2	3,1
Drewnica	1421	2424	3	5
Średnia dot. 4-5	Σ6472	Σ9334	2,7	3,7

2.3.5 DZIK (*SUS SCROFA*)

Wyznaczenie optymalnego zagęszczenia w rejonie jest niecelowe. Stan liczebności populacji dzika w obwodzie należy utrzymywać na takim poziomie, aby nie powodować nadmiernego wzrostu szkód w uprawach i plonach rolnych, a także uwzględniać zalecenia służb weterynaryjnych w zakresie zwalczania choroby ASF w tym dotyczące dopuszczalnego zagęszczenia (aktualnie poniżej 5 osobników na 1000ha obwodu).

Należy dążyć do uzyskania struktury płci u dzików dorosłych w proporcji, co najmniej 1:1, lub z niewielką przewagą osobników męskich.

Przyrost zrealizowany w rejonie wynosi ok 100 - 150% (do 400%) stanu wiosennego populacji. Na takim samym poziomie powinno planować się wysokość rocznego pozyskania. Podczas odstrzału należy dążyć do pozyskania przede wszystkim osobników żeńskich z wyjątkiem loch (tj. samic w 3. roku życia i starszych).

Struktura pozyskania według grup wiekowych:

- a) dziki młode do ukończenia 2 roku życia – do 90%,
- b) dziki starsze niż 2 lata – do 30%.

Zaleca się oszczędzanie mocnych przelatków, które np. w roku nasiennym dębów mogą późną jesienią osiągnąć masę tuszy 60 – 70 kg. Konieczne jest wprowadzenie zasady oszczędzania wycinków – samców w 3 – 4 roku życia, które nie mogą jeszcze prezentować prawie żadnych wartości trofealnych.

W trudnych warunkach środowiska i presji wilka dopuszcza się inną strukturę odstrzału wynikającą z rzeczywistej struktury wiekowej dzików.

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
192	35	35	4,8	4,8	9,3	33
211	11	22	2,4	4,7	5,91	11
226	51	34	7,1	4,7	14,4	9,6
227	28	38	3,5	4,7	7,03	9,5
242	30	25	5,5	4,6	17,9	14,9
254	60	34	8,2	4,7	15,5	8,8
255	14	26	2,4	4,5	11,6	21,5
257	42	15	12,4	4,4	28,9	10,3
267	20	26	3,6	4,7	15,2	19,7
269	10	17	2,7	4,6	16,8	28,5
270	10	28	1,6	4,6	7,3	20,7
291	25	35	3,2	4,5	17,1	19,7
292	15	22	3,1	4,5	23,8	34,9
309	22	28	3,6	4,5	16,8	21,4
310	12	20	2,8	4,6	6,6	10,9
328	31	26	5,6	4,7	18,8	15,7
329	8	20	1,8	4,5	30,1	75,2
331	22	22	4,7	4,7	8,8	8,8
Średnia dot. 4-7	Σ446	Σ473	4	5	15	21

Nadleśnictwo Sokołów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Leśnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
210	35	20	7	4	16,4	9,4
190	33	22	6	4	14,9	10
191	30	24	4,9	4	30,8	24,6
222	20	22	3,6	4	35,7	39,2
223	18	23	3,1	4	12	15,3
224	16	23	2,8	4	10,4	15
225	30	18	6,8	4	13,8	8,3
239	38	21	7,2	4	28,6	15,8
240	30	22	5,5	4	21,8	16
253	23	18	5,1	4	16,9	13,2
241	40	26	6,3	4	28,5	18,5
288	18	22	3,2	4	23,0	28
266	30	30	3,9	4	21,9	21,9
290	41	21	7,8	4	18,2	9,3
307	16	16	4	4	31	31
325	30	27	4,5	4	24,8	22,3
305	48	31	6,1	4	30,7	19,8
326	13	22	2,4	4	23,9	40,4
306	40	33	4,9	4	48,4	39,9
Średnia dot. 4-7	Σ549	Σ441	5	4	24	21

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
243	50	26	9,7	5	13,2	6,8
258	65	24	13,4	5	43,4	16
271	29	27	5,4	5	45,1	42
272	60	28	10,8	5	47,5	22,2
273	30	33	4,6	5	25,3	27,9
293	30	33	4,8	5	40,3	44,3
311	17	31	4,6	5	17,5	31,9
312	22	21	5,3	5	23,4	22,3
313	35	25	7,0	5	45,4	32,4
Średnia dot. 4-7	Σ338	Σ248	7	5	33	27

Rejon nr 2:

Nadleśnictwo	2 (suma)	3 (suma)	4	5	6	7
Łochów	446	473	4	5	15	21
Sokołów	549	441	5	4	24	21
Drewnica	338	248	7	5	33	27
Średnia dot. 4-7	Σ1333	Σ1162	5	5	24	23

2.4. WYTYCZNE DOTYCZĄCE GOSPODAROWANIA, LICZEBNOŚĆ I ZAGĘSZCZENIE ZAJĄCA I KUROPATWY

Z uwagi na fakt, że wpływ czynników biotycznych i abiotycznych na stan zwierzyny drobnej w perspektywie dziesięciu lat jest trudny do przewidzenia ustalenie stanu docelowego w 2027 roku jest niemożliwe. W związku z tym założenia dotyczące stanów docelowych należy traktować jako szacunek, który w trakcie obowiązywania planu może ulegać zmianie. Spadek liczebności zajęcy i kuropatw w poprzednich dekadach spowodował, że obecnie zarządzanie ich populacjami już tylko w niewielkim stopniu może polegać na eksploatacji, jak to miało miejsce dawniej, lecz powinno przede wszystkim obejmować działania zmierzające do poprawy stanów tych gatunków. Tego typu działania prowadzone są na terenie Nadleśnictwa Łochów, gdzie w obwodzie łowieckim nr 255 stanowiącym ośrodek hodowli zwierzyny (OHZ) „Kamionna” Lasów Państwowych, od 2006 r. prowadzone są działania zmierzające do odbudowy populacji zajęcia szaraka, i kuropatwy szarej. W ramach realizowanych programów reintrodukcji i wzbogacania różnorodności przyrodniczej łowisk polnych i leśnych, prowadzonych pod nadzorem ośrodków nauki, udowodniono słuszność prowadzenia odbudowy zagrożonych wyginięciem gatunków zwierzyny drobnej. Podstawowe znaczenie w tym działaniu, ma odpowiednie przygotowanie obwodu do wsiedleń, poprzedzone eliminacją drapieżników (szczególnie lisa) oraz zapewnieniem dostępu do bazy żerowej i schronienia dla wsiedlanych zwierząt (pozostawianie miedz, dzierzawa pól uprawnych itp.) oraz właściwa edukacja społeczeństwa podnosząca świadomość w zakresie potrzeby prowadzenia tego typu działań.

Za „Poradnikiem zagospodarowania łowisk polnych i gospodarowania podstawowymi gatunkami zwierzyny drobnej” zatwierdzonym do stosowania przez Polski Związek Łowiecki oraz pozycji „Zarządzanie populacjami zwierzyny” z 2016 roku , przyjęto następujące zasady:

1. *Wielkość pozyskania uzależniona jest od aktualnej sytuacji populacji zajęcia w danym łowisku. Jego liczebność w poszczególnych obwodach łowieckich uznaje się za dobrą, gdy średnie zagęszczenie populacji przekracza 20 os./100 ha, za średnie, gdy wynosi 10-20 os./100 ha, słabe - 5-10 os./100 ha i bardzo słabe poniżej 5 os./100 ha. Przyjmuje się, że w łowiskach z dobrymi stanami pozyskanie może wynosić 15-20% stanów jesiennych,*

w średnich 10-15%, a w słabych 5-10%. W pozostałych obwodach należy główną uwagę zwrócić na ochronę bytujących tam zajęcy.

2. Po spadku zagęszczenia poniżej 5 os./100 ha polowania należy zawiesić; za zgodą koordynatora rejonu można dopuścić możliwość pozyskania zajęcy (jeden raz w sezonie) na polowaniach leśnych w obwodach, gdzie ich stan wynosi poniżej 5 os/100 ha.
3. *Maksymalny bezpieczny poziom corocznej eksploatacji silnych i stabilnych populacji kuropatw (kilkadziesiąt osobników na 100 ha) wynosi przeciętnie 30% stanów występujących na początku sezonu polowań. Liczba ta obejmuje wszystkie osobniki usuwane z populacji podczas polowań, a więc także nieodnalezione postrzałki. W przypadku niewielkich zagęszczeń (około 20 i mniej osobników na 100 ha), maksymalny bezpieczny poziom pozyskania zmniejsza się do 20%. Przy zagęszczeniu w końcu lata rzędu 10 osobników na 100 ha należy ograniczyć pozyskanie do najwyżej około 5%, natomiast zaniechać polowań przy stanach poniżej 10 osobników na 100 ha we wrześniu, czyli przy zagęszczeniu wiosennym mniejszym niż 5 osobników na 100 ha.*

Zgodnie z Uchwałą NRŁ inwentaryzacja zwierzyny drobnej winna odbywać się według poniższych zasad:

Inwentaryzacja zajęcy:

W obwodach, w których planuje się pozyskanie, lub prowadzone są programy odbudowy populacji tego gatunku (reintrodukcja), wprowadza się obowiązek przeprowadzania corocznie dwukrotnej: wiosennej (na przełomie lutego i marca) i jesiennej (na przełomie października i listopada) inwentaryzacji zajęcy metodą taksacji pasowej.

Taksacja wiosenna powinna być wykonywana w terminie do 10 marca; taksacja jesienna powinna być wykonywana najpóźniej na 2 dni przed planowanym pierwszym polowaniem na zajęce. Za miarę liczebności tego gatunku uznaje się za średnią z tych dwóch liczeń.

Inwentaryzacja kuropatw:

W obwodach, w których planuje się pozyskanie, lub prowadzone są programy odbudowy populacji tego gatunku (reintrodukcja), wprowadza się obowiązek przeprowadzania corocznie dwukrotnej wiosennej i letniej inwentaryzacji kuropatw.

Inwentaryzacja wiosenna powinna być wykonywana do 10 marca; inwentaryzacja letnia powinna być wykonywana najpóźniej na 2 dni przed planowanym pierwszym polowaniem na kuropatwy.

Inwentaryzację kuropatw należy przeprowadzić wg metody (metod) opisanych w cytowanym „Poradniku zagospodarowania łowisk polnych i gospodarowania podstawowymi gatunkami zwierzyny drobnej”.

O terminie planowanej inwentaryzacji dzierżawcy obwodów zawiadamiają nadleśniczego nadleśnictwa zatwierdzającego roczny plan łowiecki.

W celu przeprowadzenia inwentaryzacji zwierzyny mogą mieć zastosowania również inne metody, na zastosowanie których zgodę wydaje koordynator rejonu hodowlanego.

2.4.1. ZAJĄC (*LEPUS EUROPAEUS*)

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 100 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Polnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
192	65	150	0,9	2,0	1,8	2,4
211	36	100	0,8	2,2	1,3	3,6
226	64	100	0,9	1,4	1,7	2,7
227	40	100	0,5	1,2	0,1	2,4
242	20	100	0,4	1,9	0,6	2,7
254	103	300	1,4	4,1	3	8,7
255	180	350	3,1	6,1	3,8	7,7
257	50	150	1,5	4,4	2,7	8,2
267	180	250	3,3	4,5	4,3	6,0
269	25	150	0,7	4,0	0,8	4,8
270	50	150	0,8	2,4	1,0	3,1
291	385	500	4,9	6,4	6,4	8,4
292	120	250	2,5	5,2	2,8	5,9
309	70	300	1,1	4,8	1,4	6,1
310	40	150	0,9	3,4	1,6	5,9
328	107	300	1,9	5,5	2,8	7,8
329	185	300	4,2	6,8	4,5	7,2
331	40	150	0,9	3,2	1,8	6,8
Średnia dot. 4-7	Σ1760	Σ3850	1,7	3,9	2,4	5,6

Nadleśnictwo Sokołów:

1	2	3	4	5	6	7
210	70	248	1,4	5	2,5	8,8
190	36	277	0,7	5	1,1	8,3
191	100	304	1,6	5	1,9	5,9
222	20	280	0,4	5	0,4	5,6
223	35	289	0,6	5	0,8	6,8
224	60	284	1,1	5	1,5	6,9
225	30	221	0,7	5	1,3	9,8
239	70	265	1,3	5	1,8	6,7
240	40	275	0,7	5	0,1	6,7
253	140	227	3,1	5	4,4	7,1
241	81	319	1,3	5	1,6	6,4
288	120	280	2,1	5	2,5	5,8
266	86	381	1,1	5	1,4	6,1
290	100	262	1,9	5	3,4	8,8
307	82	199	2,1	7	2,4	5,7
325	110	336	1,6	5	2,0	6,1
305	400	545	5,1	5	6,4	3,5
326	180	272	3,3	5	3,7	5,6
306	50	412	0,6	5	0,7	5,6
Średnia dot. 4-7	Σ1810	Σ5676	1,6	5	2,1	6,6

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
243	260	150	5	2,9	19,1	11
258	278	269	5,7	5,5	8,3	8
271	105	236	2	4,4	2,2	5
272	224	213	4,1	3,9	5,3	5
273	290	267	4,5	4,1	5,4	5
293	410	437	6,6	7	7,5	8
311	150	136	4,1	3,7	5,5	5
312	155	160	3,7	3,9	4,8	5
313	367	336	7,4	6,8	8,7	8
Średnia dot. 4-7	Σ2239	Σ2204	5	5	7	7

Rejon nr 2:

Nadleśnictwo	2 (suma)	3 (suma)	4	5	6	7
Łochów	1760	3850	1,7	3,9	2,4	5,6
Sokołów	1810	5676	1,6	5	2,1	6,6
Drewnica	2239	2204	5	5	7	7
Średnia dot. 4-7	Σ5809	Σ11730	2,8	4,6	3,8	6,4

2.4.2. KUROPATWA (*PERDIX PERDIX*)

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 100 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Polnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
192	15	150	-	2,0	0,4	2,4
211	22	200	0,5	4,3	0,8	7,2
226	26	150	0,4	2,1	0,7	4,1
227	30	150	0,4	1,9	0,7	3,7
242	20	150	0,4	2,8	0,5	4,0
254	48	150	0,7	2,1	1,4	4,4
255	250	400	4,4	7,0	5,5	8,8
257	10	100	0,3	3,0	0,5	5,4
267	26	200	0,5	3,6	0,6	6,4
269	30	200	0,8	5,4	1,0	4,2
270	0	150	-	2,4	-	2,5
291	90	300	1,2	3,9	1,5	7,1
292	90	250	1,9	5,2	2,1	5,9
309	14	250	0,2	4,0	0,3	5,1
310	0	100	-	2,3	-	4,0
328	30	150	0,5	2,7	0,8	3,9
329	35	150	0,8	3,4	0,8	3,6
331	10	100	0,2	2,1	0,5	4,5
Średnia dot. 4-7	Σ746	Σ3300	0,9	3,3	1,1	4,8

Nadleśnictwo Sokołów:

Numer obwodu	Liczebność		Zagęszczenie na 100 ha powierzchni			
	Aktualna	Docelowa	Ogólnej		Polnej	
			Aktualne	Docelowe	Aktualne	Docelowe
1	2	3	4	5	6	7
210	50	250	1,0	0,5	1,8	8,9
190	13	300	0,2	0,5	0,4	9,0
191	20	300	0,3	0,5	0,4	5,9
222	15	300	0,3	0,5	0,3	6,0
223	16	300	0,3	0,5	0,4	7,0
224	40	300	0,7	0,5	1,0	7,2
225	0	200	-	0,5	-	8,9
239	40	250	0,8	0,5	1,0	6,3
240	80	300	1,5	0,5	1,9	7,3
253	20	250	0,4	0,6	0,6	7,8
241	35	300	0,6	0,5	0,7	6,0
288	50	300	0,9	0,5	1,0	6,2
266	30	400	0,4	0,5	0,5	6,4
290	30	300	0,6	0,6	1,0	10,0
307	104	200	2,6	0,5	3,0	5,7
325	90	350	1,3	0,5	1,6	6,4
305	350	400	4,5	0,5	5,6	6,4
326	80	300	1,5	0,6	1,6	6,1
306	80	400	1,0	0,5	1,1	5,4
Średnia dot. 4-7	Σ1143	Σ5700	1,0	0,5	1,3	7,0

Nadleśnictwo Drewnica:

1	2	3	4	5	6	7
243	20	14	0,4	0,3	1,5	1
258	30	34	0,6	0,7	0,9	1
271	30	47	0,6	0,9	0,6	1
272	40	43	0,7	0,8	0,9	1
273	100	107	1,5	1,6	1,9	2
293	253	273	4,1	4,4	4,6	5
311	95	82	2,6	2,2	3,5	3
312	105	96	2,5	2,3	3,3	3
313	161	210	3,2	4,2	3,8	5
Średnia dot. 4-7	Σ834	Σ906	2	2	2	2

Rejon nr 2:

Nadleśnictwo	2 (suma)	3 (suma)	4	5	6	7
Łochów	746	3300	0,9	3,3	1,1	4,8
Sokołów	1143	5700	1,0	0,5	1,3	7,0
Drewnica	834	906	2	2	2	2
Średnia dot. 4-7	Σ2723	Σ9906	1,3	1,9	1,5	4,6

2.5. STAN ZAGOSPODAROWANIA REJONU HODOWLANEGO

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Stan zagospodarowania rejonu hodowlanego, wg stanu na 1.04.2016 r.										
	Liczba i rodzaj urządzeń łowieckich związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej [szt.]					Powierzchnia poletek łowieckich stanowiących żer na pniu [ha]	Powierzchnia łąk śródleśnych i przyleśnych dostępnych dla zwierzyny [ha]	Pasy zaporowe		Powierzchnia wód powierzchniowych	
	paśniki	ambony	woliery	lizawki	inne			łączna liczba [szt.]	łączna długość [km]	zbiorniki [ha]	rzeki [km]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
192	21	26	-	62	-	3,7	2	2	0,2	40	20
211	6	16	-	25	-	4,9	0,7	3	0,7	27	2
226	31	28	-	95	-	3	0,5	3	0,8	7	12
227	37	30	-	74	-	1,1	-	2	1	-	24,5
242	12	14	-	40	2	0,75	-	-	-	-	10
254	37	38	-	130	42	-	-	4	2,6	6	9
255	14	33	-	40	-	1	380	-	-	6	10,5
257	18	17	-	32	14	1	-	-	-	-	7
267	14	20	-	14	28	1	-	2	0,2	0,3	-
269	12	12	-	24	-	-	-	-	-	6	8
270	15	15	-	25	-	-	-	-	-	25	9
291	40	54	-	105	-	1,7	-	-	-	1,5	28
292	14	14	-	40	-	-	-	-	-	5	14
309	27	10	-	27	8	-	-	-	-	-	-
310	20	17	-	30	-	-	-	-	-	3	9
328	13	57	-	25	7	2	-	-	-	5	2
329	10	20	-	35	-	-	-	-	-	2	1
331	5	30	-	80	-	1,5	2,4	8	0,8	-	9
Razem	332	418	0	863	101	21,65	385,6	24	6,3	133,8	168,5

Nadleśnictwo Sokołów:

Numer obwodu	Stan zagospodarowania rejonu hodowlanego, wg stanu na 1.04.2016 r.										
	Liczba i rodzaj urządzeń łowieckich związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej [szt.]					Powierzchnia poletek łowieckich stanowiących żer na pniu [ha]	Powierzchnia łąk śródleśnych i przyleśnych dostępnych dla zwierzyny [ha]	Pasy zaporowe		Powierzchnia wód powierzchniowych	
	paśniki	ambony	woliery	lizawki	inne			łączna liczba [szt.]	łączna długość [km]	zbiorniki [ha]	rzeki [km]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
190	19	45	-	42	4	8	0,86	3	1	-	-
191	13	20	-	40	-	1	8	-	-	-	-
210	18	68	-	32	1	1,74	6,26	1	0,1	-	-
222	9	10	-	14	-	-	-	-	-	-	-
223	10	27	-	26	8	0,3	-	-	-	-	-
224	22	22	-	45	-	-	2	6	0,6	-	-
225	20	27	-	45	-	6,5	-	-	-	-	-
239	10	19	-	27	-	2,5	-	1	0,3	-	-
240	16	32	-	45	-	2	-	2	0,8	-	-
241	4	49	-	10	-	1	-	2	b.d.	-	-
253	19	35	-	50	-	1,3	-	-	-	-	-
266	6	32	1	16	4	-	2,2	-	-	-	-
288	9	46	-	20	1	-	-	-	-	-	-
290	-	45	-	27	-	1	-	3	b.d.	-	-
305	28	-	-	85	20	5	4	2	2	-	-
306	20	62	-	24	-	-	-	2	b.d.	-	-
307	11	17	1	16	29	0,5	-	-	0	-	-
325	10	10	-	10	12	1,2	-	1	0,3	-	-
326	12	28	-	22	15	-	-	-	0	-	-
Razem	256	652	2	596	94	32,04	23,32	23	5,1	0	0

Nadleśnictwo Drewnica:

Numer obwodu	Stan zagospodarowania rejonu hodowlanego, wg stanu na 1.04.2016 r.										
	Liczba i rodzaj urządzeń łowieckich związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej [szt.]					Powierzchnia poletek łowieckich stanowiących żer na pniu [ha]	Powierzchnia łąk śródleśnych i przyleśnych dostępnych dla zwierzyny [ha]	Pasy zaporowe		Powierzchnia wód powierzchniowych	
	paśniki	ambony	woliery	lizawki	inne			łączna liczba [szt.]	łączna długość [km]	zbiorniki [ha]	rzeki [km]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
243	20	18	-	40	-	0,14	-	5	3,0	-	-
258	20	16	-	62	-	2,50	-	-	-	-	-
271	20	11	1	38	-	2,00	-	-	-	-	-
272	18	12	-	47	-	2,60	0,50	-	-	-	-
273	23	28	1	23	-	1,10	-	-	-	-	-
293	29	8	-	58	-	5,00	-	-	-	-	-
311	22	23	-	5	-	0,10	-	-	-	-	-
312	16	27	-	9	-	0,10	-	-	-	-	-
313	30	17	1	60	-	2,75	-	-	-	-	-
Razem	198	160	3	342	0	16,29	0,50	5	3	0	0

Rejon nr 2:

Nadleśnictwo	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Łochów	332	418	-	863	101	21,65	385,6	133,8	168,5
Sokołów	256	652	2	596	94	32,04	23,32	-	-
Drewnica	198	160	3	342	-	16,29	0,50	-	-
Ogółem	786	1230	5	1801	195	69,98	409,42	133,8	168,5

2.6. RODZAJE I OPIS ROZMIARU KŁUSOWNICTWA

Nadleśnictwo Łochów:

Numer obwodu	Opis rodzaju i rozmiaru kłusownictwa
192	zebrano: wnyki-7; zdziczałe bezpańskie psy- 4; wypuszczane psy- 10; kłusujące koty- 16
211	zebrano: wnyki-22; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: łosie-1; sarny-3; lisy-1; zdziczałe bezpańskie psy-2; wypuszczane psy-4;
226	zebrano: wnyki-25; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: dziki-1; sarny-3; zajęce-3; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-7; zdziczałe bezpańskie psy-35; wypuszczane psy-60; kłusujące koty-50
227	zebrano: wnyki-60; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-4; zdziczałe bezpańskie psy-45; wypuszczane psy-130; kłusujące koty-80
242	zebrano: wnyki-18; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-3; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-3; zdziczałe bezpańskie psy-10; wypuszczane psy-20; kłusujące koty-30
254	zebrano: wnyki-48; zdziczałe bezpańskie psy-11; wypuszczane psy-46; kłusujące koty-30
255	Kłusujące koty – 50; sporadycznie kłusujące psy
267	zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: lisy-2; bażanty-5; kuropatwy-10; zdziczałe bezpańskie psy-6; wypuszczane psy-50; kłusujące koty-70
269	zebrano: wnyki-10; zdziczałe bezpańskie psy w obwodzie-25; wypuszczane psy-60; kłusujące koty-50
270	zebrano: wnyki-12; żelaza-2; zdziczałe bezpańskie psy-20; wypuszczane psy-30; kłusujące koty-40
291	zebrano: wnyki-35; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: dziki-1; sarny-3; zajęce-2; lisy-2; borsuki-1; zdziczałe bezpańskie psy-40; wypuszczane psy-70; kłusujące koty-50
292	zebrano: wnyki-40; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: zajęce-2; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-3; zdziczałe bezpańskie psy-12; wypuszczane psy-100; kłusujące koty-140
309	zebrano: wnyki-68
310	zebrano: wnyki-12; żelaza-2; zdziczałe bezpańskie psy-20; wypuszczane psy-30; kłusujące koty-40
328	zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: łosie-1; sarny-1; zdziczałe bezpańskie psy-10; wypuszczane psy-20; kłusujące koty-20
329	zebrano: wnyki-15; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-1; zajęce-1; lisy-1; zdziczałe bezpańskie psy-15; wypuszczane psy-25; kłusujące koty-25
331	zebrano: wnyki-48; żelaza-1; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: bażanty-2; zdziczałe bezpańskie psy-2; wypuszczane psy-18; kłusujące koty-10

Nadleśnictwo Sokołów:

Numer obwodu	Opis rodzaju i rozmiaru kłusownictwa
190	zebrano: wnyki-11; zdziczałe bezpańskie psy-5; wypuszczane psy-10; kłusujące koty-9
191	zebrano: wnyki-40; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: zajęce-2; lisy-1; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-2; zdziczałe bezpańskie psy-10; wypuszczane psy- 80; kłusujące koty-100
210	zebrano: wnyki-42; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: jelenie-1; sarny-2; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-16; zdziczałe bezpańskie psy-6; wypuszczane psy-25; kłusujące koty-20
222	zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: jelenie-1; wypuszczane psy-7; kłusujące koty-4
223	zebrano: wnyki-20; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: dziki-1; sarny-2; zajęce-3; zdziczałe bezpańskie psy- 7; wypuszczane psy- 10; kłusujące koty- 14
224	zebrano: wnyki- 8; zdziczałe bezpańskie psy-12; wypuszczane psy-20; kłusujące koty-30
225	zebrano: wnyki-45; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-2; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-często; sprawy o kłusownictwo przekazane organom ścigania-1; zdziczałe bezpańskie psy-4; wypuszczane psy-15; kłusujące koty-10
239	zebrano: wnyki-8; zdziczałe bezpańskie psy-15; wypuszczane psy-25; kłusujące koty-9
240	zebrano: wnyki-30; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: jelenie-1; zdziczałe bezpańskie psy-4; wypuszczane psy-10; kłusujące koty-10
241	zebrano: wnyki-20; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-2; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-duże; sprawy o kłusownictwo przekazane organom ścigania-1; zdziczałe bezpańskie psy-20; wypuszczane psy-40; kłusujące koty-30
253	zebrano: wnyki-40; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-3; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-sporadycznie; zdziczałe bezpańskie psy-5; wypuszczane psy-15; kłusujące koty-10
266	zebrano: wnyki-30; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: dziki-2; sarny-1; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-6; zdziczałe bezpańskie psy-10; wypuszczane psy-25; kłusujące koty-20
288	zebrano: wnyki-40; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarna-3; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-3; wypuszczane psy-20; kłusujące koty-50
290	zebrano: wnyki-10; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-2; kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-występuje; zdziczałe bezpańskie psy-20; wypuszczane psy-40; kłusujące koty-40
305	zebrano: wnyki-70; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: sarny-2; wypuszczane psy-20; kłusujące koty-15
306	kłusownictwo z bronią sprawca nieznany-występuje, zdziczałe bezpańskie psy-5; wypuszczane psy-15; kłusujące koty-30
307	wypuszczane psy-5; kłusujące koty-6
325	zebrano: wnyki-70; zdziczałe bezpańskie psy-15
326	zebrano: wnyki-40; zwierzyna w urządzeniach kłusowniczych: jelenie-1; sarny-2; lisy-1; zdziczałe bezpańskie psy-2; wypuszczane psy-10; kłusujące koty-20

Nadleśnictwo Drewnica:

Numer obwodu	Opis rodzaju i rozmiaru kłusownictwa
243	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
258	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
271	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
272	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
273	przypadki wnykarstwa
293	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
311	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
312	stwierdzone przypadki kłusujących psów i kotów, przypadki wnykarstwa
313	stwierdzone przypadki kłusujących kotów, przypadki wnykarstwa

2.7. ZADANIA W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA OBWODÓW ŁOWIECKICH NA OKRES OBOWIĄZYWANIA PLANU

Nadleśnictwo Łochów, Sokołów i Drewnica:

Zwierzyna gruba:

1. Prowadzenie gospodarki łowieckiej w zakresie hodowli dzików zdominowane będzie w okresie obowiązywania planu kwestią zwalczania Afrykańskiego Pomoru Świń. Podstawowym działaniem będzie więc redukcja populacji dzików a następnie utrzymanie liczebności populacji na niskim poziomie. Aktualnie prowadzone działania mogą ulec zmianie w wyniku ustanawianych i wprowadzanych w życie nowych dokumentów prawnych (ustawy i rozporządzenia) regulujących zasady gospodarowania tym gatunkiem.
2. Prowadzenie gospodarki populacją jeleni powinno być nakierowane na utrzymanie gatunku w obwodach, których charakterystyka spełnia wymagania gatunku (obwody z dużymi kompleksami leśnymi, zapustami na gruntach prywatnych, dostępem do wody, udziałem upraw łąkarskich). W obwodach z małym udziałem powierzchni leśnej, stany docelowe tego gatunku zaplanowano na poziomie "0". Jeżeli w tego typu obwodach polnych wykazywane będą jelenie w inwentaryzacji, to należy tam planować odstrzał w maksymalnym zakresie określonym w planie wieloletnim, z nastawieniem głównie na pozyskanie łań i cieląt, celem stopniowego ograniczania populacji.
3. Szczególną uwagę należy zwrócić na właściwe gospodarowanie populacją saren. Należy dążyć do osiągnięcia zagęszczenia min. 3 saren na 100 ha pow. ogólnej obwodu. Podstawowe działania, które umożliwią właściwą gospodarkę populacją saren to:
  - zabezpieczenie w obwodach stałego dostępu do soli,
  - dokarmianie w okresie zimy karmą soczystą,
  - intensywny odstrzał lisów jako gatunku mającego podstawowy wpływ na ograniczenie przyrostu saren,
  - doprowadzenie do właściwego stosunku płci w populacji.

Zwierzyna drobna:

Stany zwierzyny drobnej w okresie ostatnich trzech dekad wykazywały stałą tendencję spadkową, dzisiaj można powiedzieć, że osiągnęły poziom ostrzegawczy dla dalszego

istnienia. Taką sytuację należy tłumaczyć przede wszystkim niekorzystnym przekształceniem krajobrazu rolniczego, wprowadzaniem wielkołanowych upraw kukurydzy i rzepaku, powszechnym stosowaniu środków ochrony roślin, intensywnym nawożeniu, zmianie terminu zbioru zielonek wykorzystywanych do produkcji kiszzonek, presją drapieżników naturalnych i zwierząt udomowionych. Obecnie nauka i praktyka łowiecka nie odnajduje antidotum na obserwowane zjawisko. Zadaniem na kolejne lata jest utrzymanie kuropatwy i zająca w łowiskach polnych chociażby w minimalnej ilości, aby nie utracić ww. gatunków. W takim kontekście stany docelowe przedstawione w tabelach należy traktować jako życzeniowe ale jednocześnie prowadzić wszelkie działania jakie mogą ochronić i wzmocnić populację.

Przykładem tych działań w OHZ Kamionna w Nadleśnictwie Łochów jest prowadzenie reintrodukcji zwierzyny drobnej, która ma na celu zwiększenie zagęszczenia kuropatw i zające do stanu gwarantującego utrzymanie się liczebności na stałym (i wyższym niż dotychczas) poziomie.

Nadleśnictwo Drewnica: Należy dostosować liczbę lizawek do ilości paśników (2 szt. lizawek / paśnik), zwiększyć ilość poletek zgryzowych (1ha poletek / 1000 ha obwodu), zagospodarować łąki śródleśne.

3. Literatura

1. Harmuszkiewicz J. Występowanie rysia eurazjatyckiego (*Lynx lynx*) w Puszczy Augustowskiej. *Sylwan* 155 (8): 572-578.
2. Jędrzejewska W., Jędrzejewski B. 2001. *Ekologia Zwierząt Drapieżnych Puszczy Białowieskiej*. PWN. Warszawa
3. Kamieniarz R., Panek M. 2011. Przebieg lęgów wsiedlonych kuropatw pochodzących z hodowli- badania radiotelemetryczne. *Sylwan* 155 (11): 778-783.
4. Krupka J., Dzieciołowski R., Fruziński B., Neugebauer Z., Pielowski Z., Pucek Z. 1989. *Łowiectwo*. PWRiL. Warszawa
5. Lipińska M. 2015. *Przyszłość Wilka w Polsce*. Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Kancelaria Senatu. Materiały z konferencji zorganizowanej przez senacką Komisję Środowiska. Warszawa
6. *Łowiectwo w zrównoważonej gospodarce leśnej*. VII Sesja Zimowej Szkoły Leśnej. 2015. IBL. Proprint Usługi Poligraficzne. Sękocin Stary.
7. Miścicki S., Żurek Z. 2015. Monitoring uszkodzeń spowodowanych przez jeleniowate w młodych drzewostanach i odnowieniach Gorczańskiego Parku Narodowego. *Sylwan* 159 (6): 505-515.
8. Nasiadka P., Dziedzic R. 2014. *Podręcznik Najlepszych Praktyk Ochrony Kuropatwy i Zająca*. www.bestpractice-life.pl. CPKŚ.
9. Nasiadka P., Nawrocka M. 2014. Porównanie efektywności i różnych sposobów wsiedleń kuropatwy szarej (*Perdix perdix*) ze wskazaniem zasadności i adaptacji kuropatw do warunków naturalnych w wolerze adaptacyjnej „PERDIX” na terenie Nadleśnictwa Łochów. Praca zlecona przez DGLP umowa: OR-2717-34/11.
10. Nasiadka P., Skubis J., Wajdzik M. 2015. Bezpośrednie obserwacje zwierzyny jako element monitorowania dużych kopytnych na przykładzie łośi (*Alces alces* L.) w Kampinoskim Parku Narodowym. *Sylwan*. 159 (7): 565-578.
11. Okarma H. 2015. *Wilk*. Biblioteka przyrodniczo-łowiecka, tom 2. Wydawnictwo H₂O. Kraków
12. Okarma H., Tomek A. 2008. *Łowiectwo*. Wydawnictwo Edukacyjno-Naukowe H₂O. Kraków
13. Paślowski T. 1994. *Łowiectwo*. Oficyna Edytorska „Wydawnictwo Świat”. Warszawa

14. Popczyk B., Kniżewska W. 2016. Zarządzanie populacjami zwierząt. Łowiec polski sp. zo.o. Warszawa
15. Porozumienie w sprawie zasad dobrych praktyk, w zakresie stosowania metod służących do przeprowadzenia inwentaryzacji zwierzyny na potrzeby sporządzenia WŁPH i RPŁ na sezon 2016/2017 zawarte w dniu 16 lutego 2016 r.
16. Porozumienie zawarte w dniu 12 stycznia 2016 r. pomiędzy Dyrektorem Generalnym Lasów Państwowych a Przewodniczącym Zarządu Głównego Polskiego Związku Łowieckiego w sprawie współpracy Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Polskiego Związku Łowieckiego.
17. Rozporządzenie Ministra Środowiska, z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych (Dz.U. Nr 221 z 2007 r. poz. 1646).
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska, z dnia 17 grudnia 2014 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska, z dnia 18 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych.
20. Studia i materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej. 2012. Obce gatunki w lasach. R.14. Zeszyt 33/4/2012.
21. Uchwała nr 14/2015 Naczelnej Rady Łowieckiej, z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia zasad selekcji populacyjnej i osobniczej zwierząt łownych w Polsce oraz zasad postępowania przy ocenie zgodności odstrzału.
22. Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz.U. z 2015 r. poz. 2168, z późn. zm.)
23. Zasady selekcji osobniczej i populacyjnej zwierząt łownych w Polsce oraz zasad postępowania przy ocenie prawidłowości odstrzału. Załącznik do uchwały NRŁ nr 57/2005 z dnia 22 lutego 2005 r.
24. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie zarządzenia odstrzału sanitarnego dzików (Dz. U z 2016 r. poz. 229).